

OMGANGSPROTOCOL VAN BASISCHOOL DE RIDDERSLAG

INLEIDING

Ook in een veilige school kun je te veel plagen, vervelende grapjes maken of een begin van pesten nooit helemaal uitsluiten. Maar als team kunnen we samen met de kinderen en de verzorger(s) er wel voor zorgen dat het niet tot langdurig pesten of 'herhaald geweld' komt en dat het op de lange duur afneemt, omdat er ingegrepen wordt in peestsituaties.

Wat verstaan we onder pesten?

Pesten is als een leerling regelmatig en voor langere periode wordt blootgesteld aan negatieve reacties, van welke soort dan ook, door één of meerdere leerlingen en als het moeilijk is voor de leerling die gepest wordt, om zich te verdedigen.

Pesten kan op een indirecte of meer directe manier gebeuren, kan verbaal of fysiek zijn, maar kan ook een vorm van buitensluiten of negeren inhouden. Pestgedrag is schadelijk voor de gepeste, maar ook voor de pester.

Op onze school willen wij een klimaat scheppen waarin het mogelijk is dat de pester zelf zijn/haar gedrag met hulp gaat veranderen, dat de meelopers zelf hun gedrag begrijpen en aanpakken, dat de slachtoffers zelf hun houding en gedrag kunnen veranderen en dat alle volwassenen die werkzaam zijn op de school en de ouders bijdragen aan signalering van pesten, aan preventie en aan het oplossen van een pestprobleem, al dan niet met behulp van extern advies.

Wij willen dit op de volgende wijze in praktijk brengen:

- I Preventieve maatregelen;
- II Stappenplan om het geconstateerde pestprobleem aan te pakken.

I. Preventieve maatregelen

- **Leerplan**

Het leerplan van onze school bevat veel elementen die preventief kunnen werken en die het sociale gebied verzorgen, zoals gewoontevorming, fabels, sprookjes en heiligenlegenden. Het leerplan bevat tevens pedagogische oefeningen op dit vlak die toepasbaar zijn in de klassensituatie.

- **Bewustwording**

Het bespreekbaar en openbaar maken bij kinderen en volwassenen door bijvoorbeeld:

- Een werkvorm, gerelateerd aan de leeftijd van de kinderen, over bijvoorbeeld jaloezie, oorlog en vrede, veiligheid, discriminatie, enz. of het aan den lijve laten ondervinden van wat 'buitengesloten zijn' inhoudt én hoe dat aanvoelt in bijvoorbeeld een gymnastiekles.
- Aandacht besteden aan omgaan met elkaar bij de jaarfeesten, zoals bijvoorbeeld het Pinksterfeest.
- Een algemene ouderavond, eventueel met (externe) deskundige.
- Het verstrekken van schriftelijke informatie over pesten in de vorm van een brochure aan de verzorgers van de leerlingen, zowel van leerlingen die al op school zitten als aan nieuwe leerlingen.

- **Vaste regels en afspraken**

Vaste regels en afspraken bieden structuur en een veilig klimaat, zoals:

- Het vaststellen van schoolregels die ook in het variabel deel van de schoolgids worden opgenomen (zie bijlage 1). Deze regels over het omgaan met elkaar in en buiten de klas worden ieder jaar in de klassen en op de ouderavonden herhaald en besproken. Ook komen er nieuwe plein-, school- en klassenregels bij, indien daar aanleiding toe is.
- Het vaststellen van klassenregels. In de klas worden de regels door de leerkracht en de kinderen opgesteld in een werkvorm die gerelateerd is aan het klasgebeuren (zie bijlage 2 voor een voorbeeld van klassenregels).
- Het instellen van een pleinwacht.

Deze vaste regels en afspraken worden voor een jaar vastgelegd. Ook de momenten van evaluatie worden vastgelegd, zodat we ervaringen kunnen uitwisselen en resultaten kunnen bespreken.

II. Stappenplan om het geconstateerde probleem aan te pakken

Het stappenplan bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Signaleren en melden van het probleem
2. Analyseren van het probleem
3. Opstellen en uitvoeren van een actieplan
4. Evaluatie van een actieplan
5. Vervolgacties
6. Evaluatie
7. Afronding / vervolgactie

Ad 1. Signaleren van het probleem

Signalering of melding bij structureel pestgedrag kan geschieden door:

- Het slachtoffer
- De verzorger(s) van het slachtoffer of van de pester
- De (eigen) leerkracht
- Een medeleerling of medeleerlingen

Signalering en melding dient in alle gevallen te geschieden bij:

- In eerste instantie, de klassenleerkracht,
- De Intern Begeleider (IB'er),
- De intern vertrouwenspersoon of schoolarts of eventuele commissie
- Direct bij de schoolleiding, indien blijkt dat mensen zich niet gehoord voelen.

Na signalering of melding moeten alle leerkrachten en de schoolleider hiervan in de eerstvolgende pedagogische vergadering op de hoogte gesteld worden. De schoolleider en de taakhouder bewaken het proces en agenderen het punt zondig in de pedagogische vergadering.

Omdat pesten meestal op een verborgen manier gebeurt, is het nodig dat leerkrachten op signalen letten die op pesten kunnen duiden. Bijlage 3 geeft een overzicht van de verschillende partijen die bij het pesten betrokken kunnen zijn en van de gedragingen die op pesten kunnen wijzen. De leerkrachten zullen zich op de hoogte houden van nieuwe ontwikkelingen op dit vakgebied. De taakhouder "bewaakt" dit en agendeert het punt twee maal per jaar in de pedagogische vergadering (november en april).

Ad 2. Analyseren van het probleem

Op grond van de binnengekomen signalen, bekijken de betrokken klassenleerkracht en de ouders/opvoeders van het betreffende kind of er werkelijk sprake is van pesten, zoals we dat hierboven omschreven hebben, of dat er misschien andere oorzaken een rol spelen.

Vervolgens moeten op initiatief van de verantwoordelijke leerkracht, alle betrokken partijen, zowel de actieve als de 'stille' partijen, bij de analyse betrokken worden:

- a. Het slachtoffer
- b. De pester
- c. De groep
- d. De school / het college
- e. De verzorger(s) van zowel het slachtoffer als de pester.

De verschillende betrokken partijen worden begeleid door de taakhouder; de eindverantwoordelijkheid ligt bij de schoolleider.

Naast de feiten die binnenkomen, is invoelend vermogen hierbij heel belangrijk. Duidelijk naar alle betrokkenen moet zijn dat pesten op school niet geduld wordt en dat er een einde aan moet komen.

In bijlage 4 is een lijst van vragen opgenomen die aan de betrokken partijen voorgelegd kan worden. De resultaten van de analyse worden opgenomen in het *Formulier voor melding pestgedrag* (zie bijlage 5). De analyse wordt opgesteld door de klassenleerkracht en eventuele vakleerkrachten en in beheer gebracht bij de Interne Begeleider (IB'er). 'Omgaan met elkaar' is een vast agendapunt op de IB-bespreking die minstens twee maal per jaar plaatsvindt tussen de IB'er en de klassenleerkracht. De analyse wordt opgenomen in het klassenvolgsysteem.

Ad 3. Opstellen en uitvoeren van een actieplan

Aan de hand van de analyse wordt eerst vastgesteld of er daadwerkelijk sprake is van pestgedrag en in welke mate.

In het actieplan voor intimidatie, discriminatie en structureel pestgedrag staat beschreven:

- Hoe op korte termijn een einde wordt gemaakt aan de bestaande "pest"-situatie met als doel dat de negatieve handelingen direct stoppen.
- Hoe op lange(re) termijn gewerkt gaat worden aan verbetering van de sfeer in de groep en de school.

Het straffen van de dader moet ongemak veroorzaken, geen vijandigheid, niet kwetsend of vernederend. De maatregelen en afspraken worden schriftelijk vastgelegd in het *Formulier voor melding pestgedrag* onder "Besluiten". Tevens wordt een tijdslimiet aan deze maatregelen en afspraken gekoppeld en vastgelegd.

De acties op langere termijn - binnen het plan - zijn gericht op het verbeteren van de relaties tussen kinderen op school en het scheppen van voorwaarden zodat zowel het slachtoffer als de dader en de groep zich prettig voelen en beter functioneren in en buiten de school. Hierbij dienen alle partijen (pester, gepeste, groep, college, ouders) schoolbreed betrokken te worden, zodat het draagvlak en het effect groter worden.

Bijlage 6 geeft een overzicht van mogelijke activiteiten en vormen van ondersteuning aan de verschillende betrokken partijen die de school en het team kunnen toepassen.

Ad 4. Evaluatie van het actieplan

Na de afgesproken periode vindt binnen de termijn van één week een evaluatie plaats van het korte termijn activiteitenplan. In de evaluatie met de klassenleerkracht, de ouders/opvoeders en zonodig de Intern Begeleider, wordt besproken:

- Wat er wel en wat er niet is goed gegaan en waarom?
- Welke punten hebben wel effect gehad en welke niet? Wat is daarvan de oorzaak?

Na vijf weken wordt het korte termijn activiteitenplan opnieuw geëvalueerd.

De evaluaties worden schriftelijk vastgelegd in het *Formulier voor melding pestgedrag* en alle betrokkenen worden geïnformeerd. De evaluaties worden tevens opgenomen in het klassenvolgsysteem.

De activiteiten op langer(e) termijn worden ook door de taakhouder jaarlijks in november en april geëvalueerd met de betrokken partijen en eventueel aangepast. De evaluatie wordt schriftelijk vastgelegd door de werkgroep Omgaan met elkaar. De taakhouder is hiervoor verantwoordelijk en doet verslag hiervan in de eerstvolgende pedagogische vergadering.

Ad 5. Afronding en/of vervolgacties

Afhankelijk van het resultaat van de evaluatie van een activiteitenplan op korte-, dan wel lange termijn, kan gekozen worden voor:

- Afronding van de zaak, waarvan mededeling in de pedagogische vergadering in november/april.
- Bij onvoldoende naleving van de afspraken en actiepunten, worden de betrokken partijen geïnformeerd en worden er wederom maatregelen getroffen en afspraken gemaakt onder verantwoordelijkheid van de schoolleider en met eindverantwoordelijkheid van het bestuur.
- Zonodig inschakelen van een externe deskundige of extern advies vragen.

De vervolgacties en de hieraan gekoppelde tijdsperiode worden genoteerd op het *Formulier melding pestgedrag*.

Ad 6. Evaluatie van vervolgacties

Zie punt 4.

Ad 7. Afronding en/of vervolgacties

Bij onvoldoende naleving van de afspraken en actiepunten, worden de betrokken partijen verwittigd. Eventuele volgende stappen, waaronder sancties en schorsing, zijn vastgelegd door het bestuur. Ook deze stappen worden vastgelegd in het *Formulier melding pestgedrag*.

Bijlagen: Bijlage 1: Schoolregels
 Bijlage 2: Voorbeeld van klassenregels
 Bijlage 3: Overzicht van bij pesten betrokken partijen en signalen
 Bijlage 4: Vragenlijst t.b.v. betrokken partijen
 Bijlage 5: Formulier voor melding pestgedrag
 Bijlage 6: Overzicht van mogelijke activiteiten en vormen van ondersteuning

Bijlage 1

Gedragsregels Basisschool de Ridderslag

Eén van de opgaven die onze school zich stelt, is het vormen van een sociale gemeenschap. Die noodzaak wordt steeds duidelijker in deze dichtbevolkte maatschappij. Maar even duidelijk is het groeiend onvermogen bij de mensen te merken om zich werkelijk sociaal te verbinden. Rudolf Steiner constateerde al aan het begin van de 19de eeuw dat de mensen vanuit een noodzakelijke sterke individuele ontwikkeling 'anti-socialer' worden. In dit spanningsveld willen wij als school aangeven wat wij als normen en waarden goed vinden. Deels leren de kinderen door ons goede voorbeeld en deels door ervaring en correcties door ons ouders en leraren gegeven op een prettige, positieve manier. Wij hopen dat iedereen zich hiervan weer bewust is door dit artikel en zich zo zal gedragen.

Wat verwachten we van de kinderen:

- De kinderen blijven op het schoolplein na aankomst en tijdens pauzes. De ouders blijven verantwoordelijk voor hun kinderen tot ze naar binnen gaan om 8.25 uur.
- Fietsen worden in de fietsenrekken geplaatst, zodat er veel ruimte blijft om te spelen.
- De kinderen gaan naar binnen per klas na het luiden van de bel om 8:25 uur en als een leerkracht hen daartoe een teken geeft. Eerder naar binnen gaan mag alleen op aanwijzing van een leerkracht.
- De kinderen van klas 1, 2 en 3 gaan naar binnen door de zijdeur. De klassen 4, 5 en 6 door de voordeur. Kleuters en peuters maken met hun ouders gebruik van de kleuteringang vanaf 8:20 uur.
- De peuters en kleuters spelen op de speelplaats met de grote zandbak. De kinderen van de onderbouw spelen in de pauze op de grote speelplaats. Daar is een kleinere zandbak, die door de hoogste klassen gebruikt mag worden, volgens een rooster dat bekend is bij de leraren.
- In de zandbakken kan iedereen naar hartelust spelen, maar we houden het zand in de bak.
- In de gangen wordt rustig gelopen.
- De trappen zijn bedoeld voor de hogere klassen. Peuters en kleuters mogen niet op de trappen spelen.
- De jassen en tassen worden opgehangen aan de kapstokken.
- Iedereen gebruikt de toiletten die voor de eigen klas bestemd zijn en houdt die netjes.
- De kinderen dragen zorg voor hun eigen spullen en ruimen die op.
- Rolschaatsen, skateboards, skeelers e.d. worden met voorzichtigheid alleen buiten gebruikt. Hand- en kniebeschermers zijn verplicht. Schansspringen mag alleen door de vijfde- en zesdeklassers onder toezicht van een leerkracht. Voor de veiligheid is hier ook een rooster voor gemaakt. Klas 1, 2 en 3 mogen op dinsdag en donderdag in de korte pauze. Klas 4, 5 en 6 mogen elke dag in de grote pauze. Tijdens schooltijd worden deze spullen netjes opgeborgen in de daarvoor bestemde kast.
- Met ballen wordt alleen geworpen en gevangen met zorg voor anderen en niet bij de hoofdingang en de ingang van het kleuterplein.
- Met krijt mag getekend worden op de pleingrond.
- Steppen mag op maandag, donderdag en vrijdag in de grote pauze.
- Ballen die op het dak zijn beland worden na de pauzes door een aangewezen zesdeklasser teruggehaald.
- Ballen die in de sloot zijn gevallen worden door twee leerlingen (aangewezen door een leerkracht) teruggehaald.
- Bij de gymlessen worden goede gymschoenen gedragen. Sieraden, zoals ringen, armbanden, horloges en lange oorbellen, moeten uit/af. Brillen gaan in principe ook af.
- Het bruggetje bij de tweede klas is een branddoorgang en wordt alleen belopen met toestemming van een leerkracht.

- Bij het adoptieplan moeten er vaak tafels en stoelen van beneden naar boven gesjouwd worden en terug. Alleen vijfde- en zesdeklassers mogen dit doen.

Wat moeten kinderen NIET doen:

- Klimmen op kapstokken, kleuterschuurtje, rozenpoortje, kledingcontainer en omringende muren. Ook niet klimmen in bomen en struiken of in de tuin lopen.
- Vuur maken en vuurwerk ontsteken.
- Messen, walkmans en kauwgom meenemen.
- Voetballen.
- Fietsen op het schoolplein.
- Vechten op school.
- Fietsen in school parkeren.
- Spelen met de deuren.

Regels voor ouders en leerkrachten:

- Ons houden aan de schooltijden en de lesverzuimregels (zie elders in deze schoolgids).
- Ervoor zorgen dat de schoolbenodigdheden aanwezig zijn, zoals euritmietjes en gymspullen.
- Fietsen worden in de fietsenrekken geplaatst, want goed voorbeeld doet goed volgen.
- Kort parkeren voor halen en brengen van de kinderen kan tot 9:00 uur en tussen 12.15 en 13.15 uur. Langdurig parkeren onder schooltijd is niet toegestaan, omdat er daar ook gespeeld moet worden. Bij de tegenoverliggende flats is genoeg plaats. Parkeren in de berm naast het fietspad is nooit toegestaan.

Bijlage 2

Voorbeeld van klassenregels

REGELS KLAS.....

DATUM.....

KINDEREN DIE PESTEN ZITTEN ZELF IN DE NESTEN!!

1. Niemand uitschelden
2. Niet gelijk met een oordeel klaar staan
3. Niemand buitensluiten
4. Niet zoveel op elkaar letten
5. Elkaar nemen zoals je bent
6. Van elkaars spullen afblijven
7. Luisteren naar elkaar
8. Niet met z'n allen iemand uitlachen
9. Niet roddelen over elkaar
10. Van elkaar afblijven
11. Elkaar niet bedreigen
12. Elkaar niet op uiterlijk aanspreken.

Wij, Klas houden ons aan deze regels melden het direct aan de klassenleerkracht als iemand er zich niet aan houdt.

Bijlage 3

Overzicht van bij pesten betrokken partijen en signalen

Omdat pesten meestal op een verborgen manier gebeurt, is het nodig dat leerkrachten op signalen letten die op pesten kunnen duiden. De volgende lijst kan een hulpmiddel daarbij zijn.

Signalen van het kind dat gepest wordt:

1. Gaat niet graag naar school
2. Gaat contacten uit de weg
3. Behaalt schoolresultaten onder zijn eigen niveau
4. Is angstig
5. Komt moeilijk voor zichzelf op
6. Anderen vragen het kind niet om mee te doen
7. Eigendommen worden vernield of kwijt gemaakt
8. Het slachtoffer wordt na school "opgewacht"
9. Het kind geeft aan dat het gepest wordt
10. Er worden bijnamen gebruikt
11. Krijgt steeds de schuld
12. Opmerkingen over kleding, huidskleur, uiterlijk
13. Briefjes over het kind schrijven
14. Beledigingen
15. Eet-, slaap-, bedplas-, duimproblemen
16. Ziet er bleek uit, matte blik en houding

De pester:

1. Wil op de voorgrond treden ten kosten van andere kinderen
2. Maakt snel ruzie
3. Lukt anderen uit
4. Mist bepaalde vanzelfsprekendheid in het sociale
5. Kan niet samen werken of rekening houden met anderen
6. Is onzeker
7. Kan moeilijk meebewegen met de stroom in de klas
8. Is op macht blust
9. Schermt gevoeligheden af (uiterlijk hard, van binnen gevoelig, kwetsbaar en verdrietig)
10. Wordt zelf gepest?
11. Non-verbale signalen
12. Uit vooroordelen en veroordeelt snel

De groep:

1. Onprettige sfeer
2. Veel agressie en onderlinge concurrentie
3. Ze komen niet voor elkaar op
4. Ze helpen elkaar niet
5. Er gebeuren dingen waar niet goed de vinger op gelegd kan worden
6. Er wordt veel op anderen gelet, bemoeien met de ander (op elke slak zout leggen)
7. Er wordt soms in kleine groepjes of tussen twee individuen gepest
8. Er is een sfeer waarin kinderen zich niet meer durven uitspreken en spitsroeden lopen
9. Er heerst een onstabiele sociale sfeer (shopgedrag qua vriendschappen)
10. Vriendschappen worden opgeëist
11. Driemanschappen
12. Bij afwezigheid van pester(s) is er een zucht van verlichting

De school:

1. De klassenleerkrachten en/of vakleerkrachten merken dat er gepest wordt
2. Collegae signaleren pesterijen in het speelkwartier
3. Het pesten gebeurt op verschillende, niet direct zichtbare plekken

De ouders:

Ouders nemen contact op over pesten en maken zich bezorgd over hun kind of over andere leerlingen

Bijlage 4

Vragenlijst t.b.v. betrokken partijen

Het slachtoffer:

1. Wie is het/ wie zijn het
2. Hoelang is het al gaande?
3. Wat is de voorgeschiedenis?
4. Wat is de ernst ervan?
5. In welke vorm gebeurt het pesten?
6. Wanneer wordt er gepest en waar?
7. Laat het kind zich helpen (is het ontvankelijk voor hulp?)
8. Heeft het kind extra hulp nodig?
9. Wat voor een kind is het slachtoffer?
10. Heeft het met discriminatie te maken?

De pester:

1. Wie is of zijn de pester(s)?
2. Sinds wanneer pest het kind?
3. Wat is de voorgeschiedenis?
4. Wat is de ernst van de pesterijen?
5. Hoe wordt gepest?
6. Wanneer en waar?
7. Wat voor een kind is de pester?
8. Heeft het extra hulp nodig (en is het ontvankelijk voor hulp?)
9. Heeft het met discriminatie te maken?

De groep:

1. In welke groep gebeurt het?
2. Op gestructureerde of ongestructureerde momenten?
3. Hoe is de sfeer in de groep?
4. Is die sfeer veranderd en waarom?
5. Wat is het voor een groep?
6. Hoe reageren de leerlingen op elkaar?
7. Wat zijn hun vaardigheden op cognitief en sociaal gebied?
8. Is er een wisselend leiderschap?
9. Zijn de regels en afspraken in de groep duidelijk?
10. Hoe is de relatie met de klassenleerkracht?
11. Hoe is de relatie met de vakleerkrachten?
12. Is er een goede werkmotivatie?
13. Zijn er bijzondere omstandigheden van buitenaf?
14. Zijn er culturele verschillen?
15. Zijn er specifieke individuele problemen?
16. Heeft het met discriminatie te maken?

Vervolg bijlage 4:

De school:

1. Hoe is de positie van de klassenleerkracht in de groep?
2. Hoe is de positie van de vakleerkrachten in de groep?
3. Is er genoeg ondersteuning binnen het team?

4. Is het een oud of nieuw probleem?
5. Wat is er al aan gedaan?
6. Contacten met externe organisaties?
7. Hoe is de relatie tussen de school en de ouders?

Ouders:

1. Is er onderling contact tussen de ouders?
2. Staan ouders open om pesten te bespreken?
3. Willen zij er zich ook voor inzetten?

Bijlage 5
Formulier voor melding pestgedrag

In te vullen door de klassenleerkracht.

1. Gegevens van het gepeste kind

Naam : _____
Klas : _____
Klassenleerkracht : _____
Aangemeld door : _____
Datum : _____

Datum melding schoolleider: _____

2. Gegevens van de pester(s)

Naam : _____
Naam : _____
Naam : _____

3. Analyse van het pestgedrag

(Zie hiervoor de vragen in bijlage 4 van het Omgangsprotocol)

a. Beschrijving van het pestgedrag (op welke wijze, waar, waarom)

b. Relevante gegevens van het gepeste kind

c. Relevante gegevens van de pester(s)

d. Relevante gegevens van de groep

e. Relevante gegevens van de school

f. Relevante gegevens van de ouders

4. Gegevensanalyse

Analyse opgemaakt door [naam klassenleerkracht] : _____

Naam van geraadpleegde vakleerkrachten:

Analyse gedocumenteerd in het Leerling Volg Systeem (LVS):

Naam: _____ Datum: _____

Analyse opgenomen in het klassenvolgsysteem op: _____

5. Kort verslag van melding in het college

Datum: _____

6. Kort verslag van gesprek(ken) met:

a. Betrokken kinderen

Datum:

b. De klas (of verslag van activiteiten)

Datum:

c. De ouders/opvoeders

Datum:

7. Besluiten

Datum:

Datum evaluatie:

8. Evaluatie

Datum:

Datum van opname in klassensysteem:

9. Vervolgstappen

Datum:

10. Afronding

Datum:

Bijlage 6

Overzicht van mogelijke activiteiten en vormen van ondersteuning

1. Ouderavonden

- Algemene ouderavond (schoolbreed) over pesten, signalen, betrokken partijen, te ondernemen stappen en preventie, het leven van kinderen in twee sociale circuits (een circuit waar toezicht is en een circuit waar dat niet is en waarin het pesten zich bijna altijd afspeelt).
- Algemene ouderavond (schoolbreed) over sociale opvoeding en sociale dynamiek in en buiten de klas- en schoolsituatie.
- Bij melding van pesten: een ouderavond voor de betreffende klas waarop de klassenleerkracht of een externe persoon het onderwerp inleidt en samen met de ouders een gezamenlijk beeld wordt ontwikkeld van de sociale situatie in de klas. Hierna vertellen de ouders hoe hun kind de sociale situatie van de klas beleeft. De namen van de pester(s) en de gepeste(n) worden genoemd en de ouders kunnen hun zorgen onder woorden brengen.
- Bij melding van pesten: een kleine vergadering van de klassenleerkracht, de ouders van de gepeste(n) en de pester(s) en eventueel een lid van de Werkgroep Omgaan met Elkaar, waarin de ouders hun zorgen onder woorden kunnen brengen en alle betrokkenen een sociaal beeld van de klas opbouwen, waarna een actieplan geformuleerd kan worden. Deelname van een lid van de werkgroep Omgaan met Elkaar is afhankelijk van het geldende mandaat van de werkgroep en van de wens van de schoolgemeenschap.

2. Lerarenteam

- Inleiding over pesten en oefening in het direct lesgeven over het sociale leven in de klas
- Nascholingsdagen over sociaal-emotionele ontwikkeling
- Bespreken van preventieve maatregelen
- Bespreken van melding van pesten
- Bespreken van uitkomst van gehouden ouderavonden
- Bespreken van manieren om pesten in de klas te bespreken
- Regelmatig bespreken op de vergadering van de sociale situatie in de klas

3. School

- In het leerplan lessen opnemen over sociale omgang in het circuit met toezicht en het circuit zonder toezicht
- Opstellen en bekend maken van schoolregels
- Schoolbreed informeren over pesten door middel van voorlichtingsbrochure die aan alle ouders wordt uitgereikt.

4. Leraren

- Preventief: opstellen van klassenregels
- Preventief: les over sociale omgang aan de hand van een beeld, een spiegelverhaal of anderszins.
- Preventief: het uitspelen van een situatie die in de praktijk kan voorkomen en die de kinderen in de klas uitspelen (nee zeggen, wachten op je beurt, vragen of je mee mag doen, tegen je verlies kunnen, zeggen wat je denkt of voelt en het daarbij laten (dus geen ruzie maken), eerst afkoelen als je boos bent, etc.)
- Preventief: werken aan de sociale dynamiek in niet begeleide sociale situaties (b.v.: leren om te troosten als je een incident hebt veroorzaakt, leren om met spelregels om te gaan, op een andere manier partijen kiezen, boezemvrienden of hartsvriendinnen leren om ook los van elkaar te spelen, een klein gebaar maken)

- Bij melding van pestgedrag: les in de klas zonder aan te knopen bij een incident want dan maken gevoelens van solidariteit de toedracht onduidelijk. Na een introductie bijvoorbeeld vormen van pesten inventariseren die kinderen kennen en benadrukken dat melden geen klikken is. Verwerking van de les vanuit een open opdracht of vraag. Een vorm van pesten die genoemd is centraal stellen en kort daarna een gesprek met de klas over hoe het gaat.
- Bij melding van pestgedrag: in de klas benoemen en belichten van het gebeurde. Het openbaar worden van het gedrag is meestal voldoende voor de dader(s) om te stoppen.
- Bij melding van pestgedrag: de klassenleerkracht heeft een gesprek met de pester(s) en de gepeste(n) en schakelt de betrokken ouders in (zie verder het actieplan in het omgangsprotocol).
- Bij melding van pestgedrag: de pester(s) formuleren een voornemen met een evaluatieperiode van niet langer dan een dag. Als het goed gaat, kan afgesproken worden om een wat langere periode te proberen. Mocht(en) de pester(s) in herhaling vervallen, dan vindt een tweede gesprek plaats, waarbij de pester(s) zijn/hun naam onder het voornemen zetten. Ook de ouders kunnen voor dit gesprek uitgenodigd worden (zie verder het actieplan in het omgangsprotocol).
- Bij herhaalde melding van pestgedrag: het pesten op algemene wijze aan de orde stellen in de klas, afhankelijk van de leeftijdsfase van de klas (een verhaal, een film). Daarna vertellen de kinderen welke vormen van pesten in de klas voorkomen. En kan een lijst gemaakt worden die in de klas komt te hangen. Iedere week kan één onderwerp in het middelpunt staan.